

ADANA İLİ'NDE DEPLASMANLI LİGDE BASKETBOL OYNAYAN SPORCULARIN PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNİN BELİRLENMESİ

Gonca İNCE¹ Cengiz ŞEN¹

Geliş Tarihi: 21.12.2005
Kabul Tarihi: 27.01.2006

ÖZET

Bu çalışma, Adana İli'nde deplasmanlı ligde (Botaş, Ceyhan Sport, Bilfen ve ÇÜSK Spor) basketbol oynayan sporcuların, problem çözme becerilerinin belirlenmesi amacı ile yapılmıştır.

Çalışmaya, Adana İl'inde deplasmanlı ligde basketbol oynayan (Botaş, Ceyhan Belediye, Bilfen ve Çukurova Üniversitesi Spor Kulüpleri) 18 bayan (yaş ortalamaları=21.06 ± 4.29), 23 erkek (yaş ortalamaları=21.48 ± 2.84) toplam 41 sporcu gönüllü olarak katılmıştır.

Çalışmada, Heppner ve Peterson tarafından geliştirilen (1982) ve Türkiye uyarlaması Şahin, Şahin ve Heppner tarafından yapılan (1993) Problem Çözme Envanteri kullanılmıştır.

İstatistiksel değerlendirmeler; SPSS for Windows version 10.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Sürekli değişkenlerin normale uygunluğu test edilmiştir. Anova testi, frekans dağılımları, ortalama ve standart sapma değerleri yapılmıştır.

Çalışma sonucu basketbolcuların problem çözme becerileri belirlenmiş, gruplar (P=0.009) ve cinsiyetler (P=0.01) arasında da anlamlı bir farklılık görülmüştür. Yaş ve mevkileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığa rastlanmamıştır (P>0.05).

Anahtar Kelimeler: Problem çözme becerisi, basketbol

DETERMINATION OF THE PROBLEM-SOLVING SKILLS OF PLAYERS IN BASKETBALL LEAGUE IN ADANA

ABSTRACT

The purpose of this study was to determine the problem-solving skills of players in basketball league in Adana (Botaş, Ceyhan Sport, Bilfen ve ÇÜSK Sport),

18 female (average age= 21.06 ± 4.29), and 23 male (average age= 21.48 ± 2.84) (totally 41 players) players in basketball league participated in this study voluntarily.

In the study, Problem Solving Inventory, Form A developed by Heppner and Peterson (1982) and adapted by Şahin, Şahin and Heppner (1993) were used.

The statistical analyses were carried out through the One- Way Anova Test, frequency distribution, mean and standart deviation in the SPSS package program on the Windows version.

The results revealed the problem-solving skills of the basketball players. Statistically significant differences were found between the groups (P=0.009) and gender (P=0.01). However, no statistically significant difference was found between age and position (p>0.05).

Key Words: Problem-solving skill, basketball

¹ Çukurova Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

GİRİŞ

Teknolojik gelişmeler ile birlikte pozitif yönde ivme kazanan spor alanında performans ve başarı arasındaki ilişkiler sürekli olarak araştırılmaktadır (1,2,3).

Performans, içerisinde çok sayıda ana/alt parçaları barındıran ve başarıyı farklı biçimlerde etkileyen bir faktördür (3,4). Sporun her alanında performans ve başarıyı etkileyen çok sayıda faktör yer alır. Bu faktörlerin uygun biçimde düzenlenmesi performans ve başarıyı olumlu yönde etkiler. Bu nedenle spor alanında yapılan çalışmalarda performans ve başarı ilişkisi çok yönlü olarak araştırılmaktadır (1,2,3). Performans sırasında faktörlerin sınırlı ve yetersiz biçimde değerlendirilmesi özellikle takım sporlarında problemlerin yaşanmasına neden olmaktadır.

Oyun içerisinde fiziksel özellikleri yeterli olmasına rağmen, oyuncuların değişen koşullar karşısında alternatif üretmekte zorlanmaları bu problemlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, oyuncuların bireysel performansları ile birlikte takımın performansını da olumsuz biçimde etkilemektedir. Müsabakalar sırasında karşılaşılan problemlerin uygun biçim ve süreçler içerisinde çözümlenmesi, performans açısından önemlidir. Problemi görme, tanımlama ve çözme olarak nitelenen bu durum, hedefe ulaşma aşamasında karşılaşılan zorlukların çözümünü bulma sürecidir (5). Bu süreçte problem çözme becerisi yüksek olan sporcular, karşılaştıkları problemleri duruma uygun biçimde çözebilmektedir. Durum böyle olmasına rağmen yapılan çalışmalar dikkatle incelendiğinde; basketbol alanındaki çalışmalarda sınırlı sayıdaki performans faktörlerinin (yapı-teknik-taktik-motorsal özellikler) ele alındığı ve değerlendirildiği görülmektedir (3). Çalışmalar sırasında meydana gelen problemlerin sporcular tarafından görülmesi, algılanması ve uygun biçimlerde de çözümlenmesi takımın performansını olumlu yönde etkileyecektir.

Antrenörlerin oyun içi katkılarının tartışıldığı günümüz basketbolunda, sporcuların teknik-taktik-motorsal özelliklerin yanı sıra, problem çözme becerilerinin de belirlenmesi ve geliştirilmesinin gerekliliği görüşü ortaya çıkmaktadır. Bu gereklilik doğrultusunda bu çalışma, Adana ilinde deplasmanlı ligde basketbol oynayan sporcuların problem çözme becerilerinin belirlenmesi amacı ile yapılmıştır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmaya, Adana ilinde deplasmanlı 1. ligde basketbol oynayan Botaş ve Ceyhan Belediye Spor bayan takımları ile 2. ligde oynayan Bilfen ve Çukurova Üniversitesi Spor Kulübü erkek takımlarında yer alan 18 bayan (yaş ortalaması 21.06 ± 4.29), 23 erkek (yaş ortalaması 21.48 ± 2.84) toplam 41 elit düzeyde sporcu gönüllü olarak katılmıştır.

Araştırmada, Heppner ve Peterson tarafından geliştirilen (1982) ve Türkiye uyarlaması Şahin, Şahin ve Heppner tarafından gerçekleştirilen (1993) Problem Çözme Envanteri A formu kullanılmıştır (6,7,8,9,10,11,12).

Bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini algılayışını ölçen bu envanter, 35 maddeden oluşan ve 1-6 arası puanlama sistemine göre değerlendirilen Likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini yetersiz olarak algıladığını göstermektedir. Envanter tüm guruplara müsabakalarının olmadığı bir gün gönüllülük ilkesi göz önünde bulundurularak uygulanmıştır. Puanlanma sırasında 9., 22. ve 29. maddeler protokole uygun olarak puanlama dışı tutulmuştur. 1., 2., 3., 4., 11., 13., 14., 15., 17., 21., 25., 26., 30. ve 34. maddeler ters olarak puanlanmıştır. Maddelerin problem çözme becerilerini yeterli oranda temsil ettiği varsayılmıştır. Puanlama aralığı 32-192 arasındadır.

Çalışmamız Adana İli'nde deplasmanlı ligde basketbol oynayan oyuncularla sınırlıdır. Bunun yanı sıra takımlarda oynayan yabancı oyuncular da çalışmaya dahil edilmemiştir.

İstatistiksel değerlendirmeler; SPSS for Windows version 10.0 paket programı kullanılarak analizi yapıldı. Sürekli değişkenlerin normale uygunluğu test edildi. Anova testi, frekans dağılımları, ortalama ve standart sapma değerleri yapıldı.

BULGULAR

Tablo 1: Çalışmaya Katılan Sporcuların Demografik Özellikleri

TAKIM ADI	SPORCU		YAŞ	
	n	%	x	ss
BOTAŞ SPOR KULÜBÜ	10	24.4	18.50	3.50
CEYHAN BELEDİYE SPOR	8	19.5	24.25	2.82
BİLFEN SPOR KULÜBÜ	13	31.7	20.38	2.84
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ SPOR	10	24.4	22.90	3.51
TOPLAM	41	100	21.29	3.51

n= sporcu sayısı, x= yaş ortalaması, ss=standart sapma

Tablo 2: Takımların Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılması

TAKIMLAR	SPORCU n	PROBLEM ÇÖZME		F	P
		x	ss		
BOTAŞ SPOR KULÜBÜ	10	85.00	8.52	4.46	0.009 *
CEYHAN BELEDİYE SPOR	8	73.00	10.71		
BİLFEN SPOR KULÜBÜ	13	86.85	20.10		
ÇUKUROVA ÜNİVER SPOR	10	100.00	20.39		
TOPLAM	41	86.32	18.57		

* $P < 0.05$, n= sporcu sayısı, x= yaş ortalaması, ss=standart sapma

Tablo 2'e göre; Ceyhan Belediye Spor Kulübü'nün problem çözme beceri ortalamalarının (73.00 ± 10.71) Çukurova Üniversitesi Spor Kulübü'nün problem çözme beceri ortalamalarından (100.00 ± 20.39) daha iyi çıkarak anlamlı farklılık yarattığı görülmüştür ($P=0.009$). Diğer takımlar arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($P > 0.05$).

Tablo 3: Oyuncuların Cinsiyetleri İle Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılması

CINSİYET	SPORCU n	YAŞ		PROBLEM ÇÖZME		F	P
		x	ss	x	ss		
BAYAN	18	21.06	4.29	78.33	11.32	6.79	0.01*
ERKEK	23	21.48	2.84	92.57	20.85		
TOPLAM	41	21.29	3.51	86.32	18.57		

n= sporcu sayısı, x= yaş ortalaması, ss=standart sapma

Tablo 3'e göre; bayan sporcuların problem çözme beceri ortalamalarının (78.33 ± 11.32) erkek sporcuların ortalamalarından (92.57 ± 20.85) daha iyi çıkarak anlamlı farklılık yarattığı belirlenmiştir ($p=0.01$).

Tablo 4: Erkek Grupların Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılması

GURUPLAR	SPORCU n	YAŞ		PROBLEM ÇÖZME		F	P
		x	ss	x	ss		
BİLFEN	13	20.38	2.84	86.85	20.10	0.161	0.139
ÇÜSK	10	22.90	2.23	100	20.39		

n= sporcu sayısı, x= yaş ortalaması, ss=standart sapma

Tablo 4'e göre; her iki grupta da istatistiksel açıdan anlamlı farklılık tespit edilememiştir ($P > 0.05$).

Tablo 5: Bayan Grupların Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılması

GURUPLAR	n	YAŞ		PROBLEM ÇÖZME		F	P
		x	ss	x	ss		
CEYHAN	8	24.25	2.82	73.00	10.71	0.002	0.02*
BOTAŞ	10	18.50	3.50	85.00	8.52		

n= sporcu sayısı, x= yaş ortalaması, ss=standart sapma

Tablo 5'e göre; Ceyhan Belediye Spor oyuncularının problem çözme ortalama becerilerinin (73.00 ± 10.71), Botaş spor oyuncularının problem çözme ortalamalarından (85.00 ± 8.52) daha iyi olduğu ve istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($P=0.02$).

Tablo 6: Mevkilere Göre Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılması

MEVKİLER	n	YAŞ		PROBLEM ÇÖZME		F	P
		x	ss	x	ss		
OYUN KURUCU (1)	10	19.80	3.58	80.40	14.55	1.966	0.154
FORVET (2-3)	23	21.70	3.70	85.17	18.25		
PİVOT (4-5)	8	22.00	2.56	97.00	21.59		

n= sporcu sayısı, x= yaş ortalaması, ss=standart sapma

Tablo 6'ya göre; mevkiler ile problem çözme becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($P>0.05$).

Tablo 7: Erkek Grupların Mevkilere Göre Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılması

ERKEK SPORCU YAŞ VE PROBLEM ÇÖZME BECERİSİ	MEVKİLER						F	P
	OYUN KURUCU n=5		FORVET n=12		PİVOT n=6			
	x	ss	x	ss	x	ss		
YAŞ	19.00	1.73	22.67	2.84	21.17	2.40	1.613	0.224
PROBLEM ÇÖZME BECERİSİ	87.20	17.89	88.42	23.52	105.33	13.23		

n= sporcu sayısı, x= yaş ortalaması, ss=standart sapma

Tablo 7'ye göre; her üç mevkide oynayan sporcular arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0.05$).

Tablo 8: Bayan Grupların Mevkilere Göre Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılması

BAYAN SPORCU YAŞ VE PROBLEM ÇÖZME BECERİSİ	MEVKİLER						F	P
	OYUN KURUCU n=5		FORVET n=11		PİVOT n=2			
	x	ss	x	ss	x	ss		
YAŞ	20.60	4.93	20.64	4.34	24.50	0.71	1.254	0.314
PROBLEM ÇÖZME BECERİSİ	73.60	6.39	81.64	9.91	72.00	26.87		

n= sporcu sayısı, x= yaş ortalaması, ss=standart sapma

Tablo 8'e göre; her üç mevkide oynayan sporcular arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0.05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sporada başarı ve performans ilişkisi sürekli olarak araştırılmaktadır (1,2,3,4). Hedeflenen başarıların elde edilebilmesi için çok sayıda performans bileşeninin optimum oranda düzenlenmesi önemlidir. Düzenlemenin uygun biçimde yapılabilmesi için çok sayıda bilim adamı değişik alanlarda yıllardır çalışmaktadır (1,2,3,4). Bu çalışmaların sırasında değişik süreçler içerisinde farklı problemler ile karşılaşmaktadır. Gelecekte karşılaşılabilecek olan bu problemlerin uygun biçimde çözülebilmeleri için çok yönlü ve uzun süreli çalışmalar yapmak gereklidir. Literatürdeki çalışmalar kapsam açısından incelendiğinde; çalışmalarda teknik-taktik, yapısal ve motorsal özellikleri içeren performans faktörlerinin ön planda olduğu görülecektir (2,3,4). Son yıllarda bu özellikleri yeterli düzeyde olan sporcuların değişen koşullarda ortaya çıkan problemlerin çözümünde alternatif üretmekte zorlanmaları bu faktörler dışında başka parçaların araştırılması gerektiğini de düşündürmektedir. Özellikle takım sporlarında bu durum sporcuların dolayısı ile de takımın performansını olumsuz biçimde etkilemektedir. Etkinin oranının azaltılması diğer bir deyişle performans sırasında karşılaşılabilecek problemlere uygun çözümler üretilebilmesi için diğer faktörler ile birlikte tüm sporcuların problem çözme becerilerinin belirlenmesi ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması gereği de ortaya çıkmaktadır. Bu düşünce içerisinde yaptığımız çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Çalışmaya Adana İli’nde deplasmanlı ligde basketbol oynayan 2 bayan (Botaş Spor Kulübü’nden 10, Ceyhan Belediye Spor Kulübü’nden 8 sporcu) 2 erkek takımının (Bilfen Spor Kulübü’nden 13, Çukurova Üniversitesi Spor Kulübü’nden 10 sporcu) toplam 41 sporcusu gönüllü olarak katılmıştır.

Takımların problem çözme beceri ortalamaları birbiri ile karşılaştırıldığında; Ceyhan Belediye Spor Kulübü’nde oynayan sporcuların problem çözme becerilerinin (73.00 ± 10.71) Çukurova Üniversitesi Spor Kulübü’nde oynayan sporcularından (100.00 ± 20.39) daha iyi çıktığı ve anlamlı farklılık yarattığı belirlenmiştir ($P= 0.009$). Bu farklılığın Ceyhan Belediye Spor Kulübü’nde oynayan sporcuların lehine olması, oyuncuların I. ligde oynaması ve fizyolojik-spor yaşlarının da fazla olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Diğer takımlar arasında anlamlı fark bulunamamıştır ($P>0.05$).

Oyuncuların cinsiyetleri ile problem çözme becerileri karşılaştırıldığında; bayan sporcuların problem çözme becerilerinin (78.33 ± 11.32) erkek sporculardan (92.57 ± 20.85) daha iyi çıkarak anlamlı farklılık yarattığı belirlenmiştir ($p=0.01$). Bu anlamlı farklılığın bayan sporcular lehinde olmasının, bayan sporcuların 1. ligde oynamaları, antrenmanlar ve müsabakalar esnasında oluşabilecek problemlerin çözümü konusunda 2. ligde oynayan sporculardan daha deneyimli olmalarının bir sonucu olabilir. Bulgularımızın tersine Tümkaya ve İflazoğlu’nun (13), öğretmenler üzerinde yaptıkları çalışmada; problem çözme becerileri ile cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Taylan’ın (5), üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı problem çözme envanterinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında da problem çözme becerileri ile cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı belirtilmektedir. Sowa ve Lustman (14), yaptıkları çalışmada ise diğer çalışmaların aksine cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılığın olduğunu ileri sürmektedir.

Erkek grupların problem çözme becerileri karşılaştırıldığında her iki grupta da istatistiksel açıdan anlamlı farklılık belirlenmemiştir ($P>0.05$). Bu farklılığın anlamlı çıkmaması her iki takımında 2. ligde oynaması ve yaş farkının da birbirine yakın olmasından kaynaklanabilir.

Bayan grupların problem çözme becerileri karşılaştırıldığında; Ceyhan Belediye Spor Kulübü’nde oynayan sporcuların problem çözme becerilerinin (73.00 ± 10.71), Botaş Spor Kulübü’nde oynayan sporcuların ortalamalarından (85.00 ± 8.52) daha iyi çıktığı ve istatistiksel açıdan da anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($P=0.02$). Enç (15), problemlerin çözümünü etkileyen faktörlerden birinin, bireyin gelişimi ve olgunlaşma düzeyi olduğunu savunmaktadır. Ceyhan Belediye Spor Kulübü’nde oynayan sporcuların yaş ortalamalarının Botaş Spor Kulübü’ndeki oyunculara göre fazla olması, Ceyhan Belediye Spor Kulübü oyuncularının olgunlaşma düzeylerinin daha iyi olduğu ve bu bağlamda da problem çözme becerilerinin daha yüksek çıktığı söylenebilir.

Sporcuların oynadıkları mevkiler ile problem çözme becerileri karşılaştırıldığında; mevkiler ile problem çözme becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($P>0.05$).

Çalışmamızın yapıldığı süreç içerisinde araştırmamıza katılan takımların sezon sonu lig performansları değerlendirildiğinde; diğer takımlara göre problem çözme becerileri yüksek olan Ceyhan Belediye Spor bayan takımının ligi ilk 4 içerisinde bitirdiği ve bir sonraki yıl oynanacak olan Avrupa kupalarında ülkemizi temsil etme hakkı kazandığı belirlenmiştir. Diğer takımlar daha alt sıralarda yer almıştır.

Sonuç olarak; basketbol sporunda bilinen performansları etkileyen faktörlerin (teknik-taktik, motorsal özellikler vb) yanı sıra sporcuların problem çözme beceri düzeylerinin belirlenmesi ve geliştirilmesinin önemli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle basketbol sporunda performansı etkileyen diğer faktörlerin yanında oyuncuların problem çözme becerilerinin belirlenmesi ve uygun yöntemlerle de geliştirilmesinin oyun içi-dışı performansa katkı sağlayacağı düşüncesindeyiz. Çalışmanın daha fazla takım ve sporcu üzerinde uygulanması, konu ile ilgili daha net sonuçlara ulaşılmasını sağlayacağı kanısındayız.

KAYNAKLAR:

1. Açıkada C., Ergen E. Bilim ve Spor Büro-Tek Ofset Matbaacılık, s: Ankara, 1990.
2. Bompato TO. Antrenman Kuramı ve Yöntemi Bağırhan Yayınevi, s: Ankara, 2003.
3. Sevim Y. Antrenman Bilgisi Nobel Yayın Dağıtım, s: Ankara 2002.
4. Gündüz N. Antrenman Bilgisi Saray Kitapevi, s: İzmir, 1995.
5. Taylan S. “Heppner’in Problem Çözme Envanteri’nin Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları”, Master tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. s:4, Ankara, 1990.
6. Savaşır I., Şahin N.H. Bilişsel-Davranışçı Terapide Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler, Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara, s: 79-85, 1997.
7. Heppner PP., Petersen C. The Development and Implications of a Personal Problem-Solving Inventory. Journal of Counseling Psychology, 29-1, 66-75, 1982.
8. Şahin N, Şahin NH, Heppner PP Psychometric Properties of the Problem Solving Inventory in a Group of Turkish University Students. Cognitive Therapy Research, 17-4, 379-439, 1993.

9. Altun I. "The Perceived Problem Solving Ability And Values Of Student Nurses And Midwives", Nurse Educ Today. Nov;23 (8), 575-584, 2003.
10. Ladouceur R., Blais F., Freeston MH., Dugas MJ. Problem Solving and Problem Orientation in Generalized Anxiety Disorder. J Anxiety Disord. Mar-Apr;12 (2) 1;39-52, 1998.
11. Larson LM, Sailors PJ. Perceived Effective Problem Solvers' Attributions Concerning Success And Failure Of A Simulated Real-Life Problem. Behav Modif. Jul 21 (3), 341-54, 1997.
12. Chang AM, Gaskill D. Nurses' Perceptions Of Their Problem-Solving Ability. J Adv Nurs. Jul;16 (7), 813-9, 1991.
13. Tmkaya S., İflazoğlu A. "Çukurova niversitesi Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Otomatik Dşnce ve Problem Çözme Dzeylerinin Bazı Sosyo-Demografik Değişkenlere Gre İncelenmesi, Enstit Dergisi, Cilt:6, Sayı:6, 2000.
14. Sowa CJ., Lustman PJ. "Gender Differences in Rating Stressful Events, Depression, And Depressive Cognition", J Clin Psychol. Nov 40 (6) 1334 , 1984.
15. Enç, M. Eğitimi Ruhbilimi. İstanbul: Aka Kitapevi, s: 1982.